

ความสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพปลาส้ม

Success on Development of Vocational Farmer's Group

นภาพรณี สมอาสา¹

วรรณภา นิวาสะวัต²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพเกษตรกรกรณีศึกษา: กลุ่มปลาส้มบ้านหนองครก หมู่ที่ 11 ตำบลโพนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในเขตเทศบาลตำบลโพนทราย ทั้งผู้ที่เป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค กรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและบูรณาการข้อมูลระดับบุคคลให้เป็นระดับกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มปลาส้ม ตำบลโพนทราย สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้นั้น เนื่องจากการผลิตที่มีคุณภาพ คำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย ประกอบกับผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นและทุ่มเทต่อการทำงานจนสามารถทำให้การทำปลาส้มตรงตามความต้องการของตลาดได้รับความนิยมและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการบริหารจัดการกลุ่มมีการแบ่งปันกำไรให้กับสมาชิกทำให้กลุ่มมีรายได้และมีความเข้มแข็งคงอยู่ได้

Abstract

This research had the objective to conduct a case study of a successful pickled fish vocational group in Nong Krok Village #11, Phon Sai Tambon, Phon Sai District, Roi Et Province. Data were collected from key informants in the Phon Sai Tambon Municipality who were divided into four groups: Government staff, local leaders, consumers of the product, and members of the vocational group.

The in-depth interviews showed that this group was successful due to the production of quality pickled fish, good hygiene, safe for consumption, creative mindset of the local leadership, and responsiveness to market preferences. Government agencies have recognized the success of the

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์; อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

group. The group pays out dividends to group members based on sales and this is improving group solidarity and sustainability.

คำสำคัญ: การพัฒนาอาชีพ

Key word: Occupational Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างมาก ในการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับฐานรากของประเทศ แนวทางที่สำคัญประกาศหนึ่งคือ การส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีการปรับโครงสร้างการผลิตให้สมดุลและยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิตและบริการบนฐานการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการจากองค์ความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรม รวมทั้ง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งต่อมารัฐบาลได้ดำเนินการให้เกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้น เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ในระยะเวลาที่ประเทศเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่างๆ รัฐบาลจึงมีนโยบายจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่พัฒนาสินค้าของชุมชนและกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมสนับสนุน ทั้งด้านความรู้และการบริหารจัดการการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นสามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศโดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างทรัพยากรมนุษย์

อย่างไรก็ตามกลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาความล้มเหลว แต่ก็มีกลุ่มอาชีพหนึ่งที่เกิดจากการรวมตัวกันของแม่บ้านเกษตรกรจำนวนหนึ่งได้จัดทำผลิตภัณฑ์และประสบผลสำเร็จ มีความโดดเด่นและถูกยกขึ้นมาเป็นสินค้า OTOP ของตำบลสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม จนกลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้นโดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตการฝึกฝนการลงมือทดลอง การทำซ้ำจนเกิดความชำนาญ ปรากฏเป็นสิ่งที่ดียิ่งที่สุดแล้วนำมาถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณค่า และที่สำคัญที่สุดคือเป็นรากฐานในการพัฒนาต่อยอดในอนาคตต่อไป กลุ่มอาชีพดังกล่าว คือ กลุ่มปลาสามบ้านหนองครก จากผลของความสำเร็จในกลุ่มทำปลาสามบ้านหนองครก และการจัดการกลุ่มจนได้รับการยอมรับของตลาดในระดับต่างๆ และพัฒนาการของกลุ่มทำปลาสามบ้านหนองครก จนเข้มแข็งและก้าวหน้านี้ ส่วนหนึ่งได้รับการส่งเสริมจากทางราชการเช่นเดียวกับกลุ่มธุรกิจชุมชนอื่นๆ ในเงื่อนไขเดียวกัน แต่ที่สำคัญคือกลุ่มทำปลาสามบ้านหนองครก สามารถจัดกระบวนการกลุ่มและดำเนินงานจนได้รับความสำเร็จโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์จนผ่านการประเมินจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราย ว่าจัดอยู่ในกลุ่มอาชีพที่มีผลการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จในระดับดีเด่น ของอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ และเพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีความจำเป็น และความสำคัญของกลุ่มอาชีพนี้ นำไปถ่ายทอดบทเรียนในความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มอาชีพอื่น และเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนากลุ่มอาชีพอื่นให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นได้จากการศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัยต่างๆ และได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม กับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความความสำเร็จของกลุ่มปลาสามบ้านจำนวน 12 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ 3 คน คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มจำนวน 4 คน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน และผู้บริหาร 3 คน โดยการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ

แสดงความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางในการพัฒนากลุ่ม ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาความเป็นมาของกลุ่มปลาส้ม หมู่ที่ 11

จากการที่ราษฎรบ้านหนองครก หมู่ที่ 11 ตำบลโพนทรายส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป หลังจากฤดูกาลทำนาแล้วจะไม่มีการทำ บางคนก็ไปรับจ้างทำงานที่ต่างจังหวัด ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นและสร้างปัญหาต่อสังคมโดยรวม ดังนั้นเพื่อสนองตอบตามนโยบายของรัฐบาลในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การแปรรูปปลาจึงมีจุดเริ่มต้นที่วิทยากรของศูนย์บริการการศึกษานอกกระบบ (กศน.) อำเภอโพนทราย ได้มาทำการสอนอาชีพแก่ประชาชน พร้อมทั้งเสนอความคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวซึ่งได้แนะนำการนำปลาที่มีอยู่ตามแหล่งน้ำต่างๆ มาแปรรูปเพื่อสร้างเป็นรายได้อันจะเป็นประโยชน์แก่ครอบครัวให้มากที่สุดทำให้คนที่สนใจมีการรวมกลุ่มกันขึ้นและได้จัดตั้ง “กลุ่มปลาส้มบ้านหนองครก” ขึ้นมาก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2549 มีเงินทุนเริ่มแรก 1,700 บาท เพื่อให้มีอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วยการทำปลาส้มทุกชนิดและนำไปจำหน่ายตามหมู่บ้านและตลาดนัดชุมชนต่างๆ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายเพื่อให้ราษฎรมีอาหารประเภทโปรตีนไว้บริโภคตลอดทั้งปี เป็นการสร้างอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านที่ว่างงาน ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในกลุ่มและชุมชน ตลอดจนรู้จักการออมและการบริหารร่วมกันทำให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งได้กำหนดสถานที่ดำเนินการ คือ ศาลาประชาคม บ้านหนองครก หมู่ 11 ต.โพนทราย อ.โพนทราย จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาส้มบ้านหนองครก ดังนี้ 1. เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ 2. เพื่อแปรรูปปลาสดทุกชนิด 3. เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายให้กับสมาชิก 4. สร้างอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านที่ว่างงาน 5. ทำให้รู้จักการออมและการบริหารร่วมกัน 6. ทำให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม 7. ทำให้มีอาหารโปรตีนไว้บริโภคตลอดทั้งปี

โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มปลาส้ม หมู่ 11

คณะกรรมการกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาส้มบ้านหนองครก ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก มีที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารกลุ่มอย่างน้อย 1 คน มีฝ่ายตรวจสอบภายนอกอย่างน้อย 1 คน คณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1. บริหารจัดการ รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินที่กลุ่มฯ ได้รับ 2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกลุ่มฯ 3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

การบริหารจัดการของกลุ่ม

กลุ่มมีการระดมทุนตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบัน มีเงินหุ้นเริ่มแรก 1,700 บาท ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน 50,182 บาท และมีศูนย์รวมและร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อยู่ที่หมู่ที่ 11 ตำบลโพนทราย อำเภอพวนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240 หมายเลขโทรศัพท์ 08-9944-5230, 08-3500-9798, 08-1049-0199, และหมายเลข 08-5212-2941 โดยการนำของนางยุภา เทียงป่า ประธานกลุ่ม ทุนของกลุ่มฯ ประกอบด้วย เงินค่าหุ้นจากสมาชิก เงินที่ได้รับอุดหนุนจากหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน เงินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากการผูกพัน และดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่มฯ โดยสมาชิกต้องมีเงินหุ้นไม่ต่ำกว่า 100 บาท รับเงินปันผลวันที่ 31 ตุลาคมของทุกปี ในจำนวนเงินนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยเฉลี่ยสมาชิกจะมีรายได้จำนวน 50-200 บาทต่อครั้งหรือ 500- 2,000 บาท ต่อเดือน

แรงงาน

กลุ่มใช้วิธีการจ้างแรงงานสมาชิกในการผลิต และจัดสรรเงินที่ได้รับจากการดำเนินการจำหน่ายปลาส้มและผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1. ทำความสะอาด-หมักแช่เกลือ ครั้งละ 100 บาท 2. ค่าแรงล้างน้ำสะอาด-หมักข้าว ครั้งละ 50 บาท 3. ค่าแรงจำหน่ายสินค้า ร้อยละ 50 บาท

วัตถุดิบ

การทำปลาต้ม เป็นการนำปลามาแปรรูปเป็นอาหารบวกกับความร่วมมือร่วมกันของสมาชิกกลุ่มอาชีพที่นำปลามาใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปอาหารก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิกในกลุ่มซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นไปได้อย่างดี ซึ่งการคัดเลือกปลาจะเลือกปลาที่มีคุณภาพดี ปลาต้องสด ตัวโตขนาด 3-4 ตัวต่อกิโลกรัม เพราะเหมาะจะนำไปทำปลาต้มได้ง่าย กลุ่มจะใช้ปลาตะเพียนเป็นหลัก หากใช้ปลาอื่น เช่น ปลานวลจันทร์หรือปลาสวาย ชาวบ้านกลัวจะผิดสำแดง ไม่นิยมรับประทาน และใช้วัตถุดิบอื่นๆ ประกอบได้แก่ ข้าวเหนียว กระเทียมและเกลือ ในปัจจุบันปริมาณปลาตะเพียนไม่เพียงพอต่อการผลิตปลาต้ม ทำให้กลุ่มต้องซื้อปลาจากพ่อค้าที่รับปลาตะเพียนมาจากแหล่งอื่น เช่น จากอำเภอพนมไพร จากอำเภอราศีไศล

ด้านการตลาด

กลุ่มจะมีการจำหน่าย และมีกิจกรรมด้านการตลาด รวมทั้งความต่อเนื่องของตลาด โดยนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงในแหล่งจำหน่ายต่างๆ เช่น ตามหน่วยงานราชการ ตามเทศบาลต่างๆ นอกจากนั้นจะมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการตลาด ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธิ์ทราย เป็นผู้แนะนำและสนับสนุนการร่วมออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามงานเทศกาลต่างๆ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มปลาต้ม หมู่ที่ 11

การดำเนินงานของกลุ่มปลาต้ม หมู่ที่ 11 ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นกลุ่มอาชีพเข้มแข็ง มีปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่ม

การดำเนินงานที่จะทำให้กลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์กลุ่มที่กำหนดไว้ อันจะเป็นผลในการส่งเสริมให้กลุ่มมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่ม สมาชิกและสังคมโดยรวมนั้น คณะกรรมการกลุ่มเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลแห่งความสำเร็จนั้น ซึ่งลักษณะของคณะกรรมการที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่ม มีดังนี้

1.1 ความเข้มแข็งของคณะกรรมการมีความคิดสร้างสรรค์ ในการที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ที่พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไป

1.2 ความตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน การติดต่อประสานงานในเรื่องต่างๆ กับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาความรู้เรื่องของการผลิต เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์หรือการจำหน่าย คณะกรรมการจะมีความตั้งใจและทุ่มเทในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวจนประสบความสำเร็จ

1.3 ความสามัคคี ในการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกัน

1.4 ความเสียสละ การดำเนินงานของกลุ่มต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกและคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการเป็นผู้รับภาระในการบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่มทั้งเรื่องการพัฒนาตนเอง หรือการนำปาสัมไปจำหน่าย เพื่อจะได้มาซึ่งรายได้ของกลุ่ม

1.5 ความไว้วางใจกันการทำงานของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ และเป็นผู้รับผิดชอบเกือบทุกเรื่องของกลุ่ม รวมถึงการบริหารทางการเงินจึงต้องได้รับความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิก ทำให้คณะกรรมการกลุ่มจึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดการกลุ่ม ได้ส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งได้ ดังนี้

2.1 การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรึกษาหารือกันของคณะกรรมการ และร่วมปรึกษารื้อกับหน่วยงานภาครัฐในด้านต่างๆ ซึ่งการวางแผนภายในกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการดำเนินการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนการวางแผนด้านการตลาด การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า จะมีการร่วมปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันกับหน่วยงานที่สนับสนุน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนในด้านการตลาด และรวมถึงส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

2.2 การปรับรูปแบบและการแก้ปัญหาในการทำงานในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยปกติแล้วจะไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มจะมีรูปแบบที่ค่อนข้างจะเป็นระบบ ทั้งในเรื่องของการจัดการในเรื่องการผลิตของสมาชิก

การตลาด การจัดการในเรื่องของการเงินกลุ่มแต่หากเกิดปัญหาขึ้น คณะกรรมการกลุ่มจะมีการนำมาปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อหาทางออกและปรับรูปแบบการทำงานให้เหมาะสม

2.3 การแบ่งแยกความรับผิดชอบในการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม โดยที่ทางกลุ่มมีการตกลงร่วมกันในการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น การลงบัญชีรายรับรายจ่าย ชี้แจงรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มให้สมาชิกทราบความเคลื่อนไหว และทำหน้าที่ในการเก็บรักษาเงินและควบคุมการใช้จ่ายของคณะกรรมการ

2.4 การแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่มฯ โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลภายในเดือนตุลาคมของทุกปี

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มปลาส้ม หมู่ที่ 11 เป็นการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกตลอดทุกขั้นตอนของการผลิต เพื่อให้สมาชิกมีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของกลุ่มซึ่งในทุกวันที่ 5 ของเดือนมีการประชุมสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องของกิจกรรมกลุ่มที่มีขึ้นให้ทราบ เช่นการรับสมาชิกกลุ่มเพิ่มซึ่งขณะนี้ผู้สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มฯ แล้วจำนวน 23 คนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ให้ดำเนินการได้ ด้านหลังศาลาประชาคม หมู่ที่ 11 รวมทั้งเรื่องการค้าเลือกคณะกรรมการกลุ่มได้แจ้งให้ที่ประชุมเสนอชื่อสมาชิกเข้ามาเป็นคณะกรรมการ โดยให้สมาชิกกลุ่มลงมติที่ประชุมเห็นชอบด้วยเสียง 1 คนต่อ 1 เสียงหรือการเสนอโครงการขอรับเงินสนับสนุนสำหรับหมักปลาและตู้สแตนเลส สำหรับแช่ปลา เพื่อขอให้สมาชิกพิจารณาหาแหล่งเงินและช่วยกันระดมทุน เพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์

4. กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม

กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้กลุ่มมีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การได้รับความรู้เพิ่มเติมจะสามารถทำให้กลุ่มดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการกลุ่ม การฝึกทักษะในการผลิตและการอบรมความรู้เพิ่มเติม คณะกรรมการและสมาชิกทุกคนจะได้รับ

การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจากการอบรมของหน่วยงานที่สนับสนุน เช่น พัฒนาชุมชน อำเภอโพธารามจะเป็นการอบรมเรื่องการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม

5. ระบบข้อมูลข่าวสาร

การได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารและการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร จะเป็นในลักษณะที่เป็นข้อมูลข่าวสารต่างๆ เช่น เรื่องราวของความรู้ในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด สมาชิกได้รับข่าวสารดังกล่าวโดยผ่านทางคณะกรรมการกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ยกตัวอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอโพธารามมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก็จะนำข้อมูลดังกล่าวผ่านทางคณะกรรมการเพื่อนำไปถ่ายทอดต่อสมาชิก

6. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

กลุ่มปลาส้ม หมู่ที่ 11 ตำบลโพธารามได้รับการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

6.1 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน

6.2 สหกรณ์การเกษตรอำเภอโพธาราม ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับใช้ในการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการผลิตและการจัดเก็บผลผลิต ได้แก่ จัดซื้อตู้แช่สแตนด์เลสและถังสแตนด์เลสสำหรับหมักปลา

6.3 เทศบาลตำบลโพธาราม ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน

6.4 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราม เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนทางด้านการตลาดให้กลุ่มโดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานในการออกร้านจำหน่ายสินค้าและเป็นผู้แนะนำให้นำปลาส้มไปจำหน่ายตามงานเทศกาลที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นตามจังหวัดต่างๆ

7. ตัวผลิตภัณฑ์

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีการผลิตภัณฑปลาส้มคุณภาพที่ได้มาตรฐาน สะอาด รสชาติอร่อยและที่สำคัญปลาส้มที่กลุ่มผลิตจะปลอดดินประสิว จนทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อเป็นจำนวนมาก

การศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มปลาสาม หมู่ที่ 11

จากการศึกษาในเรื่องของสภาพปัญหาของกลุ่มปลาสาม หมู่ที่ 11 ตำบลโพนทราย อำเภอพุนทรา ย จังหวัดร้อยเอ็ดจะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็จะมีผลกระทบต่อ การดำเนินงานและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมากนัก และเป็นปัญหาที่มีทางออกและ สามารถแก้ไขได้ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 4 กลุ่ม พบประเด็นปัญหาใน การดำเนินงานของกลุ่มปลาสาม หมู่ที่ 11 ดังนี้

1. การขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับการแปรรูป

วัตถุดิบหลักที่สำคัญที่ใช้ในการผลิตปลาสาม คือ ปลาตะเพียน ข้าวเหนียว กระเทียม และเกลือ จากการที่สภาวะน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพงได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการ ผลิตปลาสามโดยมีผลให้ราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาแพงขึ้น รวมทั้งค่าขนส่งต่างๆ ก็มีต้นทุนสูง แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดในคือ ปลาตะเพียนที่สมบูรณ์เหมาะในการทำปลาสาม จากในท้องถิ่นมีน้อยหาซื้อได้ยาก ทำให้มีต้นทุนสูงในการผลิตปลาสามที่ผลิตจากปลา ตะเพียน ทางกลุ่มจึงหันมาใช้ปลาตะเพียนเลี้ยงเป็นวัตถุดิบหลักสำหรับการแปรรูปเพื่อ การค้า แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันปริมาณปลาตะเพียนไม่เพียงพอต่อการผลิตปลาสาม ทำให้กลุ่มต้องซื้อปลาจากพ่อค้าที่รับปลาตะเพียนมาจากแหล่งอื่น เช่น จากอำเภอนม ไพรจากอำเภอราศีไศล ซึ่งมีต้นทุนค่าขนส่งที่ราคาสูง มีผลให้ผลิตภัณฑ์มีราคาสูงแต่กลุ่ม ได้กำไรน้อยลงไม่สามารถผลิตปลาสามได้อย่างต่อเนื่อง

2. ปัญหาด้านการผลิต

จากการศึกษาพบว่า การหาวัตถุดิบจำพวกปลาที่มีคุณภาพ จะไม่ใช่ปลาใน ท้องถิ่น เนื่องจากตัวเล็ก ไม่สมบูรณ์เวลาทำปลาสาม ออกมาเนื้อจะแข็งไม่นุ่มและทานไม่ อร่อย และการที่ผู้ผลิตแบ่งการผลิตตามสาขางานความถนัดของสมาชิกแต่ละคน ทำให้ สมาชิกขาดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์

3. ปัญหาด้านการตลาด

จากการที่กลุ่มมีคู่แข่งทางการตลาดที่มีผลิตภัณฑ์ด้านอาหารแปรรูปที่ ใกล้เคียงกันอยู่ในท้องถิ่น ประกอบกับการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ยัง

ไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ราคาของปลาตะเพียนมีราคาค่อนข้างสูงทำให้กลุ่มมีกำไรลดน้อยลง

4. ปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน

จากการที่กลุ่มได้จัดตั้งโดยการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ซึ่งมีการระดมทุนตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนประกอบด้วย เงินค่าหุ้นจากสมาชิก โดยสมาชิกต้องมีเงินหุ้นไม่ต่ำกว่า 100 บาท ทำให้มีเงินทุนน้อย การได้ผลกำไรที่เพิ่มขึ้นจึงขึ้นอยู่กับผลประกอบการของกลุ่ม

5. ปัญหาการขาดความรู้

ปัญหาการขาดความรู้ของคณะกรรมการในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการตลาด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานของกลุ่มปลาสาม หมู่ที่ 11 ตำบลโพธิ์ทราย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการดำเนินงานโดยสมาชิกภายในหมู่บ้านเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน ซึ่งจากการศึกษาความสำเร็จของกลุ่มปลาสามหมู่ที่ 11 นั้น คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มและผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้ให้แนวทางในการพัฒนากลุ่มในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการบริหาร งานเพื่อที่จะนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาคณะกรรมการกลุ่มจะต้องพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้แก่คณะกรรมการกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการตลาด

2. ด้านการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มมีหน้าที่หลัก คือ การดำเนินการผลิตตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ กระบวนการผลิตไปจนถึงการจำหน่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การที่จะพัฒนาในส่วนของสมาชิกนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ด้านการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่ม โดยการดำเนินการดังกล่าว สามารถดำเนินการในรูปแบบของการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิต และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและได้

มาตรฐานตามความต้องการของตลาด และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ การศึกษาดูงานเพื่อเป็นการเพิ่มเติมประสบการณ์และนำมาปรับใช้ในกิจกรรมการผลิตของกลุ่ม

3. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม จากการดำเนินกิจกรรมการผลิตของกลุ่มปลาสาม หมู่ที่ 11 ผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มคือ ปลาสาม กลุ่มให้ความสำคัญกับปลาสามคุณภาพที่ได้มาตรฐาน และมีการพัฒนารูปแบบของปลาสามให้มีความแปลกใหม่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. (2552). กรมการพัฒนาชุมชน, เอกสาร
ประชาสัมพันธ์ สิงหาคม, 2552

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2551). **แผนยุทธศาสตร์
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น 2550-2551**

คณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (2545,24 กรกฎาคม) ค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2553
จาก <http://www.Thaitambon.com/OTOP/Info/Info1A.htm>

ชูพงษ์ ไชยโชค. (2545). **ธุรกิจการผลิตปลาร้าในพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัด
ขอนแก่น. รายงานการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ธุรกิจการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

ศุภกร ปรีกษา. (2552). **ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพผักตบชวาบ้านห้วยห้วย. รายงาน
การศึกษาระดับปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
ท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น**